

Kwaliteitssturing in de jeugdhulp: Van theorie naar praktijk

Een kwalitatief onderzoek naar implementatie van een theoretisch model naar de praktijk

Utrecht, 24-06-2016

L.A. de Raat, 3649482

Master Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken

Thesisbegeleider: Dr. S. M. A. Sieckelinck

Tweede beoordelaar: Dr. W. M. van Londen-Barentsen

Met dank aan

Drs. P. Verschoor, adviseur transformatie jeugdstelsel, NJi

Abstract

Since the renewed Youth law ('Jeugdwet') in 2015 there have been a lot of changes for municipalities in the Netherlands, who are now responsible for youth care. The municipalities must provide help to all children and youth with problems that interfere with their development. The new Youth law is primarily focused on prevention, empowerment, improving first-degree care, increasing coherence in the youth care, and greater cooperation between organizations and institutions. Van Yperen has developed a model to provide an overview of the current situation for municipalities and health care providers. This article examines the development of this model in practice. This was done by means of interviews with municipal officials, both before and after an brainstorm sessions on this model. The results show that the model has a positive effect on the situation in practice. Participants find it a useful overview and aim to apply it in their work. In addition, the participants became aware that they have shared responsibility for the quality of child care with the youth care providers.

Samenvatting

Door de vernieuwde Jeugdwet in 2015 is er veel veranderd voor de gemeenten in Nederland, zij hebben onder andere de verantwoordelijkheid gekregen voor de jeugdhulp. De gemeenten moeten aan alle kinderen en jongeren hulp bieden bij problemen die hun ontwikkeling in de weg staan. In de nieuwe Jeugdwet wordt vooral ingezet op preventie, eigen kracht, versterking van eerstelijnszorg, meer samenhang in de jeugdhulp en meer samenwerking tussen organisaties en instellingen. Van Yperen heeft een model ontworpen om een overzicht te bieden van de huidige situatie voor gemeenten en zorgaanbieders. In dit artikel is onderzocht wat de uitwerking van dit model in de praktijk is. Dit is gedaan aan de hand van interviews met gemeente ambtenaren, zowel voor en na een bijeenkomst over dit model. Uit de resultaten blijkt dat het model een positieve uitwerking heeft op de praktijksituatie, deelnemers vinden het een handig overzicht en gaan er over het algemeen mee aan de slag. Daarbij zijn de deelnemers zich ervan bewust geworden dat ze samen met de zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van de jeugdhulp.

Key words: Jeugdwet, gemeenten, Van Yperen, Nederlands Jeugd instituut.

In Nederland is wettelijk geregeld dat alle kinderen en hun opvoeders ondersteuning krijgen bij het opgroeien en opvoeden van hun kinderen, dit heet 'jeugdhulp'. De jeugdhulp is een algemene omschrijving waarin alle maatschappelijke voorzieningen voor kinderen en jongeren in Nederland beschreven staan. Meestal gaat dit om jongeren en hun opvoeders die problemen ondervinden bij het opgroeien of opvoeden. Deze problemen kunnen pedagogisch, psychisch of sociaal van aard zijn en staan de ontwikkeling van het kind in de weg (Jeugwet, 2015a). Hoe de jeugdhulp wordt uitgevoerd is veranderd door de jaren heen (Vries & Kossen, 2015).

Van 2005 tot 2015 was de Wet op de Jeugdzorg (WOJ) in Nederland van toepassing. Het doel van deze wet was het centraal stellen van de jeugdigen in een transparanter en simpeler jeugdstelsel dan daarvoor (Pommer, Kempen, & Sadiraj, 2011). Daarbij zou de bureaucratie verminderd worden door de samenwerking tussen zorgverzekeraars, zorgaanbieders, gemeenten, provincies en de bureaus jeugdzorg. De jeugdzorg raakte echter versnipperd door deze samenwerking en het leidde juist tot een complexe structuur, waarin de verschillende regelingen onder verschillende wetten vielen. Hierdoor werd de jeugdzorg erg duur en inefficiënt (Pommer et al., 2011; Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, 2012). In 2010 kwam het einde in zicht voor de WOJ door een nieuwe visie van het kabinet-Balkenende IV (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2010). Het kabinet-Balkenende IV wilde de jeugdzorg op drie punten gaan verbeteren. Ten eerste moest de kwaliteit verbeterd worden, ten tweede moest het aantal bestuurslagen gereduceerd worden en tot slot moesten de perverse prikkels uit het financieringsstelsel worden weggenomen (Pommer et al., 2011).

Deze drie punten zijn terug te vinden in de doelen van de nieuwe Jeugdwet die per 1 januari 2015 is ingevoerd. De doelen van de transformatie naar een nieuwe jeugdwet zijn onder andere (Vries & Kossen, 2015):

- minder intensieve hulp door versterking basisvoorzieningen en preventie
- versterking eigen kracht van de jeugdige, de ouders en hun netwerk
- versterking van de eerstelijnszorg, waaronder de wijkteams die als een soort pedagogische huisartsenpost gaan werken
- meer samenhang in de jeugdhulp door één gezin, één plan, één regisseur
- meer samenwerking tussen het onderwijs en de instellingen

De nieuwe Jeugdwet bestaat verder uit de voorgaande WOJ, maar ondervangt ook onderdelen die eerst onder de Zorgverzekeringswet en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten vielen. Daarbij vallen jeugdbescherming en jeugdreclassering nu ook onder de Jeugdwet. Doordat bijna alles wat met jeugd te maken heeft onder dezelfde wet valt, wordt verwacht dat de jeugdhulp simpeler, efficiënter en effectiever wordt.

Alle verantwoordelijkheid voor de zorg voor jeugdigen is naar de gemeenten gegaan waardoor de versnippering van de jeugdzorg minder wordt, de kwaliteit verbetert en er meer ruimte voor maatwerk komt (Nederlands Jeugd instituut, 2013). De gemeenten gaan een regierol spelen en worden verantwoordelijk voor de rolverdeling. Daarbij gaan de gemeenten voor ontschotting zorgen om organisaties, zorgaanbieders en burgers dichter bij elkaar te brengen. Deze nieuwe aanpak gaat gepaard met een forse bezuiniging. Van gemeenten wordt verwacht dat ze bezuinigen door het inzetten van meer preventieve en ambulante hulp (Jeugdwet, 2015b). Kortom: de nieuwe Jeugdwet zorgt voor nieuwe verantwoordelijkheden, een nieuwe structuur en een kleiner budget.

De gemeenten zijn door de nieuwe Jeugdwet onder andere verantwoordelijk voor een toereikend aanbod van gecertificeerde instellingen, voor compensatie van beperkingen in de zelfredzaamheid en voor het voorzien in een kwalitatief en kwantitatief toereikend aanbod van jeugdhulp. De gemeenten bepalen hierbij welke hulp voor iedereen toegankelijk is en welke hulp individuele voorzieningen bieden (Nederlands Jeugd instituut, 2016a). Vanuit de nieuwe Jeugdwet is de aansturing door de gemeente dus een cruciale factor om de zorg voor kinderen en hun opvoeders op orde te krijgen (Vries & Kossen, 2015).

Het Nederlands Jeugd instituut (NJI) en Movisie hebben hun krachten gebundeld om een 'Delen en Ontwikkelen-reeks' te organiseren voor gemeenten. Het NJI is een kennisinstituut dat onderzoek doet naar vraagstukken over jeugdigen: "Het ontwikkelt, beheert en implementeert kennis waarmee de kwaliteit van de jeugd- en opvoedingssector verbeterd kan worden" (Nederlands Jeugd instituut, 2016b). Movisie is een kennisinstituut en een adviesbureau voor "toepasbare kennis, adviezen en oplossingen bij de aanpak van sociale vraagstukken op het terrein van welzijn, participatie, sociale zorg en sociale veiligheid" (Movisie, 2016). Beide hebben ze het doel om de maatschappij te helpen door middel van kennis, bovendien kunnen ze elkaar goed aanvullen met hun eigen expertise. De georganiseerde 'Delen en Ontwikkelen-reeks' zijn drie bijeenkomsten waarbij deelnemers met elkaar brainstormen over de kwaliteit van bekostiging en inkoop in het sociale domein.

Volgens Van Yperen (2013a) is het een probleem dat er geen duidelijk gedeelde visie heerst bij zowel gemeenten als bij professionele organisaties. De manieren waarop de

verschillende gemeenten en instanties op kwaliteit aansturen, komen niet overeen. Deze discrepantie komt voort uit het feit dat de gemeenten de inkopers van de zorg zijn geworden, maar zelf weinig tot geen expertise in huis hebben over de daadwerkelijke zorg (Yperen, 2013a; Yperen, 2013b). Het lijkt erop dat gemeenten neigen om bij de inkoop van de zorg vooral op geld en bezuinigingen te sturen. Hierdoor kunnen professionele organisaties het belang van kwalitatieve zorg uit het oog verliezen. Als gemeenten en professionele instellingen daarentegen beter samen zouden werken, zou er meer oog zijn voor de kwaliteit van de zorg (Yperen, 2013a).

Om gemeenten en professionele organisaties inzicht te bieden in hoe ze de transitie en transformatie doelgericht kunnen inrichten, heeft Van Yperen (2013a) een model (Figuur 1, bladzijde 6) ontwikkeld over de kwaliteitssturing van de zorg. In dit model ligt het accent op het concretiseren van de algemeen gedeelde missie, namelijk dat het nieuwe stelsel leidt tot een gezond en veilig opgroeien van jeugdigen. Dit model zorgt er bovendien voor dat de samenwerking tussen gemeenten en professionele organisaties verbeterd zal worden, doordat hun werkzaamheden beter op elkaar worden afgestemd. Het doel van dit onderzoek is na te gaan hoe deelnemers van de 'Delen en Ontwikkelen-reeks' van het NJi en Movisie, reageren op het theoretisch model van Van Yperen (2013a). In dit onderzoek wordt daarom de volgende vraag onderzocht: *"Welke uitwerking heeft het presenteren van het theoretische model van Van Yperen over kwaliteitssturing van de zorg op de deelnemers die naar de 'Delen en Ontwikkelen-reeks' gaan?"*

Deze vraag wordt onderzocht aan de hand van vier deelvragen:

- Wat is de reactie van de deelnemers en gaan de deelnemers ermee aan de slag?
- In hoeverre gaat het concretiseren van een gezamenlijke visie lukken aan de hand van het model van Van Yperen, volgens de deelnemers?
- In welke mate vinden deelnemers dit model bruikbaar voor hun praktijksituatie?
- Zijn er bepaalde condities die het model over het hoofd ziet?

Theoretisch Kader

'Delen en Ontwikkelen-reeks'

De 'Delen en Ontwikkelen-reeks' bestaat uit drie bijeenkomsten. In deze bijeenkomsten moeten deelnemers uit het sociaal domein aan de slag met een kwaliteitscyclus over bekostiging en inkoop van de zorg, (Nederlands Jeugd instituut, 2016c), zoals Van Yperen (2013a) die in zijn model laat zien. Het model van Van Yperen laat zien hoe er op kwaliteit gestuurd kan worden in de jeugdhulp. Het heeft als doel om een overzicht te bieden

van zowel het monitoren van de kwaliteit van diensten en de samenhang van ambities van het integraal jeugdbeleid voor gemeenten en professionele organisaties. Elke bijeenkomst wordt er één expert uitgenodigd die de deelnemers introduceert met bepaalde theorieën. Door middel van brainstorm, discussies en samenwerkingsopdrachten wordt deze theorie eigen gemaakt. De eerste bijeenkomst staat in het teken van kwaliteit en *outcome* en hun onderlinge samenhang. Ook worden de mogelijkheden verkend om verschillende vormen van inkoop en bekostiging te gebruiken om kwaliteit van zorg en ondersteuning te beïnvloeden. In de tweede bijeenkomst staat het model van Van Yperen (2013a) zelf centraal, waarbij er gekeken wordt naar de aanknopingspunten op kwaliteitssturing. De derde bijeenkomst is gericht op de organisatorische kijk op het contracteren van zorg en ondersteuning.

Eén van de doelen van deze bijeenkomsten is dat deelnemers meer inzicht krijgen in de mogelijkheden van bekostiging in de kwaliteitscyclus, zodat ze hier rekening mee kunnen houden bij de inkoop in 2017. Een ander doel is om de deelnemers inzicht te geven in nieuwe verbanden tussen inkoop en bekostiging en de andere onderdelen van de kwaliteitscyclus (beleid, cliëntervaringsonderzoek, resultaatmeting, toezicht en monitoring). Een derde doel is om de deelnemers onderling met elkaar te laten brainstormen, zodat ze van elkaanders ervaringen kunnen leren.

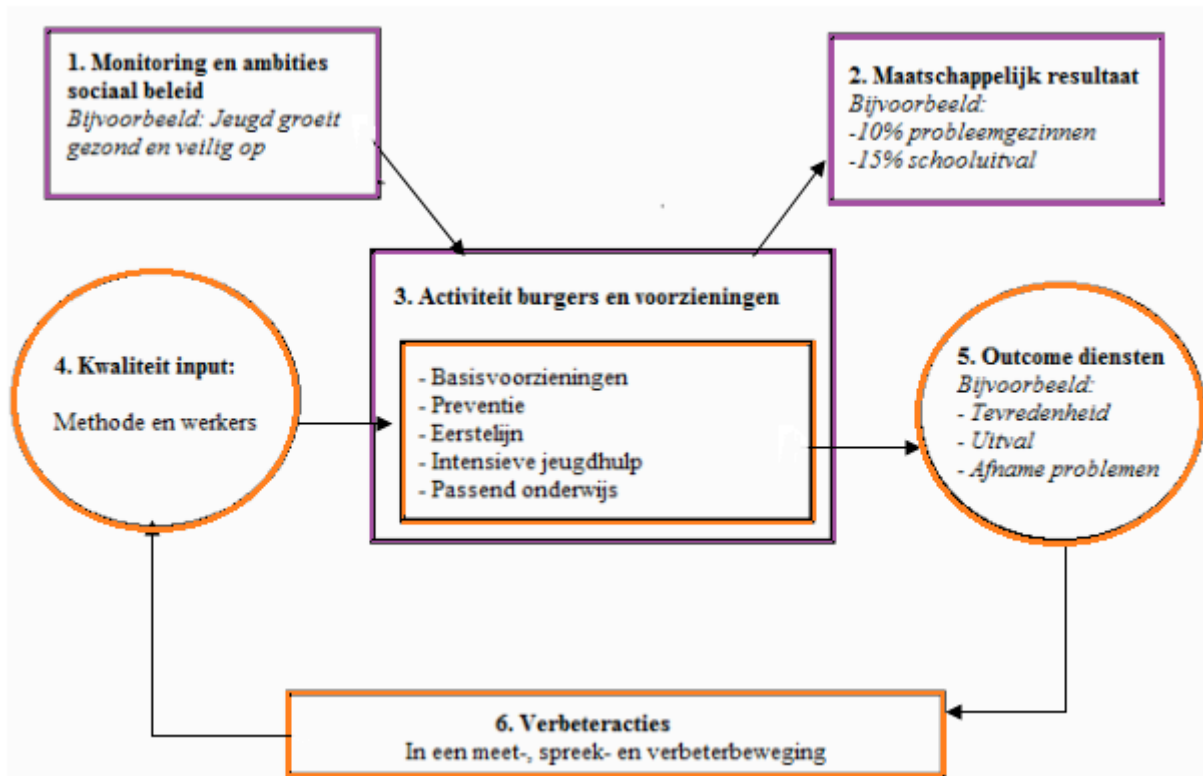
Theoretische modellen in de beleidspraktijk

Een model zoals dat van Van Yperen kan bruikbaar zijn om de vertaalslag te maken van wetenschap naar de praktijk. Het kan echter ook zo zijn dat het model bruikbaar is voor de wetenschap, maar onbruikbaar blijkt voor de praktijk (McIntyre, 2005). Zo stellen Hammersley (2005) en Biesta (2010) dat wetenschappelijk denken en onderzoek een geplande, systematische zoektocht naar informatie is, met als doel kennis te vergroten. Volgens Biesta (2010) is deze kennis echter ineffectief als de resultaten van een wetenschappelijk onderzoek niet in de beleidspraktijk overgenomen kunnen worden. Dit gebeurt als het wetenschappelijke onderzoek in zo'n een specifieke setting heeft plaatsgevonden, waardoor de overdracht naar de (beleids)praktijksituatie niet of stroef verloopt. Volgens Hammersley (2005) is het om deze reden belangrijk om het oordeel in acht te nemen van een medewerker die met de praktijk, oftewel een professional, te maken heeft. Professionals hebben namelijk ervaring in het werkveld en zijn daardoor in staat wetenschappelijke kennis aan te passen op de praktijk. Daarnaast stellen Justi & Gilbert (2002) dat een theoretisch model een wetenschappelijk onderbouwde, schematische weergave van de werkelijkheid is. Hierdoor kan een theoretisch model, zoals dat van Van Yperen (2013a), een hulpmiddel zijn om wetenschappelijk denken en onderzoek concreter te maken voor de beleidspraktijk. Het is daarom belangrijk om te

kijken wat de reactie van de deelnemers bij de 'Delen en Ontwikkelen-reeks' is op het model van Van Yperen over kwaliteitssturing van de zorg. Veel wetenschappelijke kennis blijkt tot op heden onbruikbaar in de beleidspraktijk, doordat de vertaling (van wetenschap naar de praktijk) niet soepel verloopt (Glasgow, Lichtenstein & Marcus, 2003). Hierdoor ontstaat er een gat van kennis tussen twee gebieden waarin veel samengewerkt zou moeten worden.

Volgens McIntyre (2005) dient wetenschappelijk onderzoek beter aan te sluiten bij wat er in een beleidsveld nodig is en dient men zich hier bewust van te zijn tijdens wetenschappelijk onderzoek. McIntyre (2005) stelt dat er een grotere kans op implementatie, van bijvoorbeeld het model van Van Yperen, is, als er rekening gehouden wordt met de context van de beleidspraktijk, de bewegingsruimte die men heeft en de tijd die beschikbaar is. Dat een model beter begrepen wordt als het aansluit bij de voorkennis van een doelgroep, is gebleken uit een onderzoek met scholieren van Justi en Gilbert (2002). Zij concluderen daarom dat er in het model van Van Yperen rekening moet worden gehouden met de voorkennis van de deelnemers van de 'Delen en Ontwikkelen-reeks'. Barendregt (2007) ondervond dat modellen niet te complex, maar ook niet te eenvoudig moeten zijn. Als een model te complex is, kan het beter de werkelijkheid beschrijven maar is het minder transparant en kan het niet goed begrepen worden. Als een model te simpel is, is het wel transparant, maar sluit het minder goed aan bij de werkelijkheid. Daardoor worden te complexe of te simpele modellen minder snel gebruikt in de (beleids)praktijk (Barendregt, 2007). Volgens Barendregt (2007) is het dus van belang dat het model van Van Yperen niet te complex of te simpel is. Voor een betere implementatie van het model van Van Yperen over kwaliteitssturing van de zorg, zou er dus rekening gehouden moeten worden met de context van de beleidspraktijk, de bewegingsruimte en de tijd die beschikbaar is. Bovendien moet na worden gedacht over de aansluiting bij de doelgroep en moet worden nagegaan of het model niet te complex of te simpel is.

Uitleg Model van Van Yperen (2013)

Figuur 1. Model van Van Yperen (2013a): Kwaliteitssturing van de zorg. Paarse vlak is het speelveld van de gemeenten en het oranje vlak het speelveld van de professionele organisaties. In blok 3 overlappen de twee speelvelden elkaar. Model overgenomen uit "Kwaliteitsmodel ten behoeve van binnenlands besturen," T. van Yperen, 2015, Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Het model van Van Yperen (2013a) heeft als doel om gemeenten en professionele organisaties een overzicht te bieden van zowel de samenhang van ambities van het integraal jeugdbeleid als het monitoren van de kwaliteit van diensten. Het model bestaat uit twee speelvelden, het paarse (bovenste) speelveld van de gemeenten en het oranje (de onderste) van de professionele organisaties (Figuur 1). In het kwaliteitsmodel (figuur 1) is te zien dat bij nummer 3, Activiteit burgers en voorzieningen, een raakvlak is tussen professionele organisaties en gemeenten. Hier krijgen de gemeenten en de professionele organisaties, op het gebied van de inkoop van de zorg, met elkaar te maken. Hieronder zullen deze twee speelvelden en het raakvlak nader toegelicht worden.

Speelveld van de gemeente (Bovenste driehoek, paarse vlak; Figuur 1)

Het sociaal beleid van een gemeente gaat uit van een algemeen beeld van het welzijn van jongeren. Jeugdmonitoren dragen eraan bij om hier een algemeen beeld van te vormen (Figuur 1, blok 1). Op basis van jeugdmonitoren maken gemeenten beleid en wordt

bijgehouden of de beoogde resultaten gehaald worden. Volgens Van Yperen (2013a;b) moeten de resultaten zo concreet mogelijk worden, bijvoorbeeld '15 procent minder schooluitval' (Figuur 1, blok 2). Om deze maatschappelijke resultaten te behalen, spelen burgers, de basisvoorzieningen, het onderwijs, de preventieve voorzieningen, het wijkteam, de intensieve hulp en het bedrijfsleven een belangrijke rol (Figuur 1, blok 3). De gemeente kan op kwaliteit sturen als ze zorgen voor een actieve participatie van zowel burgers als professionele organisaties. Zij moeten betrokken worden bij de formulering van ambities, zodat er een collectief "Hier gaan we voor!" gevoel ontstaat. De gemeente kan burgers activeren door ze bijvoorbeeld op vrijwillige basis jongeren te laten helpen. De gemeenten kan professionele organisaties activeren door zorg alleen in te kopen bij professionele organisaties die met een duidelijk aanbod bijdragen aan het realiseren van maatschappelijke resultaten (Yperen, 2013a).

Speelveld professionele organisaties (Onderste driehoek, Oranje vlak; Figuur 1)

De organisaties in dit speelveld voeren de diensten uit. Zij moeten er daarom voor zorgen dat ze voor de gemeente een aantrekkelijke partner zijn. Dit doen ze door effectief bij te dragen aan het maatschappelijk resultaat. De organisaties die zich in dit speelveld bevinden zijn: algemene jeugdvoorzieningen, het Centrum voor Jeugd en Gezin, de wijkteams en de intensievere voorzieningen (Yperen, 2013a).

Als gemeenten volgens het principe één gezin, één plan, één regisseur zouden werken (Figuur 1, blok 3), zouden ze vooral meer moeten samenwerken met professionele organisaties. Als instellingen laten zien dat ze de mogelijkheid hebben om samen te werken, te werken aan maatschappelijke resultaten en goede arrangementen met scholen en stage-instellingen, dan zullen ze voor de gemeente een aantrekkelijke partner zijn. De professionele organisaties moeten er verder voor zorgen dat aan de *input*-kant hun methoden, diensten en medewerkers aan kwaliteitsstandaarden voldoen, zoals een goede opleiding, het werken volgens professionele richtlijnen en erkenning van de methoden door landelijke kwaliteitsinstituten (Figuur 1, blok 4). Om de resultaten van hun diensten te taxeren, wordt niet alleen naar de uiteindelijke maatschappelijke resultaten gekeken (Figuur 1, blok 2), maar ook naar de meer directe resultaten, de *outcome* van de diensten. Zoals bijvoorbeeld minder schooluitval (Figuur 1, blok 5). De organisaties sturen zelf op kwaliteit via een interne verbetercyclus. Hiermee kunnen ze problemen steeds beter oplossen tegen steeds lagere kosten (Figuur 1, blok 6). Op deze manier zorgen ze dat wetenschappelijke kennis en praktijkkennis in hun organisatie stroomt (Yperen, 2013a).

Raakvlak speelvelden

De twee speelvelden raken elkaar bij de inkoop van de zorg. Net zoals de collectieve formulering van maatschappelijke vraagstukken, ambities en doelen, is de inkoop van de zorg een belangrijk sturingsmiddel in de kwaliteit van het aanbod. De gemeente heeft namelijk de mogelijkheid om aan professionele organisaties te vragen om positief bij te dragen aan het maatschappelijk resultaat. Professionele organisaties kunnen bijdragen aan het maatschappelijke resultaat door de kwaliteit van hun samenwerking te laten zien aan de gemeenten. Dat doen ze door te laten zien wat hun input en hun outcome is. Pilots met dit model laten echter zien dat de professionele organisaties niet moeten worden afgerekend op de outcome, omdat er te veel invloeden zijn die hierin meespelen. Er kan echter wel getoetst worden of ze hun aanbod op orde hebben, of er een verbetercyclus is en of hierdoor de outcome kan blijven ontwikkelen. Daarbij kan het speelveld van de professionals er wel op inspelen dat hun outcome zo goed mogelijk is. Door onder andere te werken met methoden die erkend zijn door de professionele gemeenschap, het monitoren van eigen kwaliteitscyclus en het werken aan de eigen ontwikkeling via een verbetercyclus. Hierdoor ontstaat voor professionele voorzieningen ook meer ruimte voor hun eigen expertise (Van Yperen, 2013a).

Samenwerking professionele organisaties en gemeenten

Van Dalen (2012) stelt dat goede kwaliteit van de zorg gewaarborgd kan worden als de betreffende organisaties een sterke zorginhoudelijke visie hebben. Volgens Van Yperen (2013a) is deze visie bij gemeenten en professionele organisaties nog niet duidelijk aanwezig. In het model van Van Yperen (2013a) ligt het accent op het concretiseren van een gezamenlijke visie bij professionele organisaties en gemeenten. Om een gedeelde visie te concretiseren is het van belang dat gemeenten en professionele organisaties gaan samenwerken. Doordat ze verschillende belangen en rollen hebben in het zorgdomein, is deze samenwerking niet vanzelfsprekend maar wel erg belangrijk. Aangezien ze allebei andere expertise en kennis hebben, kunnen ze elkaar aanvullen waar nodig en betere beslissingen maken voor de jeugdhulp. Op deze manier bundelen ze hun krachten om de kwaliteit van de zorg te verhogen (Kolk, 2014).

Medewerkers van professionele organisaties en gemeenteambtenaren hebben echter andere achtergronden en begrijpen elkaar hierdoor minder goed. Omdat bij een samenwerking van belang is dat men elkaar begrijpt, kunnen de betrokkene gebruik maken van 'beleidsentrepreneurs'. Een beleidsentrepreneur is iemand die verstand heeft van zowel de beleidsachtergrond als de achtergrond van een professionele organisatie. Hij begrijpt beide

belangen en kan een koppeling maken tussen deze twee werelden (Hoeijmakers, de Leeuw, Kenis, & de Vries, 2007).

In dit artikel wordt dus onderzocht hoe deelnemers van de 'Delen en Ontwikkelen-Reeks' reageren op het model van Van Yperen over kwaliteitssturing van de zorg. Het model van Van Yperen biedt een overzicht voor gemeenten en professionele organisaties van het monitoren van de kwaliteit van diensten en de samenhang van ambities van het integraal jeugdbeleid. Hoe op dit model gereageerd wordt, is afhankelijk van de aansluiting bij de doelgroep. Ook mag het model niet te complex of te simpel zijn, moet rekening houden met de context van de beleidspraktijk en met de bewegingsruimte en de tijd die beschikbaar is.

Methode

Onderzoeksdesign

Dit onderzoek kan het beste omschreven worden als kwalitatief beschrijvend onderzoek, omdat er een beeld is geschetst hoe deelnemers van de 'Delen en Ontwikkelen-reeks' reageren op het theoretisch model van Van Yperen (2013a). De deelnemers hebben voor de 'Delen en Ontwikkelen-reeks' een paar vragen moeten beantwoorden om te kijken of hun verwachtingen pasten bij de 'Delen en Ontwikkelen-reeks' (appendix A). De data is verzameld aan de hand van 18 semi-gestructureerde diepte-interviews over het model van Van Yperen (2013a), die voor en na de bijeenkomst van de 'Delen en Ontwikkelen-reeks' werden afgenomen. De semi-gestructureerde diepte-interviews zijn afgenomen bij deelnemers van de 'Delen en Ontwikkelen-reeks' die verschillende functies hebben in gemeenten. Deze functies zijn ontstaan door de nieuwe Jeugdwet. In dit onderzoek zullen de verschillende functies onder het woord 'deelnemers' gebruikt worden, een aantal functies die hieronder vallen zijn: categoriemanager, kwaliteit en budget regisseur, projectleider transformatie jeugdhulp, adviseur informatie en kwaliteit, programmamanager monitoring, sturing en inkoop, categoriemanager Sociaal domein, Contractmanager Wmo, inkoopadviseur.

In appendix B is een topic lijst opgenomen die gebruikt is tijdens de interviews vóór de bijeenkomst, in appendix C bevindt zich de topic lijst die gebruikt is tijdens de interviews ná de bijeenkomst, en in appendix D is de topic lijst opgenomen die is gebruikt om Tom van Yperen te interviewen.

Steekproef en populatie

De populatie bestaat uit de gemeenten die deelnamen aan de 'Delen en Ontwikkelen-reeks' van het NJi. Er zijn totaal achttien deelnemers geïnterviewd. Voor de bijeenkomst en na de bijeenkomst zijn niet allemaal dezelfde deelnemers geïnterviewd. Zeven deelnemers zijn voor

en na de bijeenkomst geïnterviewd. Door tijdgebrek en ziekte kon niet iedereen deelnemen aan beide interviews waardoor er vervolgens andere deelnemers zijn benaderd. Daarnaast is een interview gehouden met Van Yperen, de bedenker van het model. Uiteindelijk zijn deelnemers uit acht verschillende gemeenten in Nederland geïnterviewd. Deze gemeenten liggen verspreid door Nederland heen en zijn klein tot middelgroot.

Analyse

De interviews in dit onderzoek zijn geanalyseerd met behulp van NVivo 10, kwalitatieve data software (2012). Na de eerste paar interviews is gekeken of de topiclijst gereviseerd moest worden, maar dit was niet nodig. Codes zijn geformuleerd aan de hand van de topic lijst. Na de eerste paar interviews geanalyseerd te hebben, bleek dat er nog een paar codes toegevoegd moesten worden. Nadat alle interviews waren geanalyseerd, zijn ze allemaal nog een keer doorgelopen om zeker te weten dat er saturatie op was getreden en er niets over het hoofd was gezien.

Operationalisatie deelvragen

Om de deelvragen te operationaliseren zijn interviews gebruikt die voor of na de bijeenkomst afgenomen zijn. Voor sommige deelvragen zijn allebei de interviews gebruikt. Ook is het interview gebruikt dat met Van Yperen is afgenomen. Hieronder wordt per deelvraag uiteengezet met welk(e) interview(s) de deelvragen worden beantwoordt en welke codes bij de analyse eruit zijn gekomen.

Deelvraag 1: Wat is de reactie van de deelnemers en gaan de deelnemers ermee aan de slag?

Deze deelvraag is beantwoord door diepte-interviews met de deelnemers na de bijeenkomst (Appendix C). De codes die bij de analyse eruit zijn gekomen om deze deelvraag te beantwoorden zijn: De positieve punten en de verbeterpunten van het model en de bijeenkomst, de bruikbaarheid en de aansluiting bij de gemeente van het model. Daarbij is tevens het interview met Van Yperen geanalyseerd (Appendix D).

Deelvraag 2: In hoeverre gaat het concretiseren van een gezamenlijke visie lukken aan de hand van het model van Van Yperen, volgens de deelnemers?

Deelvraag 2 wordt beantwoord door de codes die uit de diepte-interviews komen met de deelnemers. Deze codes zijn gebruikt in de analyse van het interview voor de bijeenkomst; positieve en verbeterpunten van de visie, sluit de visie aan bij aanbieders, samenwerking met aanbieders (Appendix B). Visie en samenwerking van het Model van Van Yperen en de bruikbaarheid zijn gebruikt bij de analyse van de codes na de bijeenkomst (Appendix C). Daarbij is het interview van Van Yperen ook geanalyseerd om deze deelvraag te beantwoorden (Appendix D).

Deelvraag 3: In welke mate vinden de deelnemers dit model bruikbaar voor hun praktijksituatie? Deze deelvraag is ook beantwoord door diepte-interviews met de deelnemers, waaruit codes zijn geanalyseerd. De code voor de bijeenkomst is samenwerking met de aanbieders, na de bijeenkomst is gekeken naar de weergave van de praktijk, de samenwerking, de vertaalslag en de bruikbaarheid van het model (Appendix B). Tevens is het interview met Van Yperen geanalyseerd om deze deelvraag te beantwoorden (Appendix D).

Deelvraag 4: Zijn er bepaalde condities die het model over het hoofd ziet?

Om deze deelvraag te beantwoorden zijn de diepte-interviews na de bijeenkomst geanalyseerd op codes (Appendix C). Er is gekeken naar de verbeterpunten en de pluspunten van het model en van de bijeenkomst, tevens is naar de bruikbaarheid van het model gekeken. Het interview met Van Yperen is hierbij ook geanalyseerd (Appendix D).

Validiteit en betrouwbaarheid

De vragenlijst, die als leidraad is gebruikt voor de interviews, is gemaakt op basis van literatuur over de gehanteerde concepten. Daarnaast zijn de vragen gekoppeld aan de doelen en begrippen van Van Yperen (2013a) waardoor de indrukvaliditeit hoog lijkt te zijn (Boeije, 2010). Bovendien zijn de interviewvragen en het observatieschema meerdere keren geëvalueerd en aangepast, wat maakt dat de kwaliteit van het interview toegenomen is. Vanwege tijdsgebrek zijn de interviewvragen niet getest op proefpersonen, waardoor vragen mogelijk niet goed aansloten op de doelgroep. Dit maakt dat de betrouwbaarheid onvolledig is. Daarbij zijn sommige interviews wegens tijdsgebrek van de deelnemers telefonisch afgenomen, dit zorgt voor meer onbetrouwbaarheid. Om de betrouwbaarheid te verhogen is gebruik gemaakt van een voor- en nameting, hierdoor kan gekeken worden hoeveel de deelnemers voor de bijeenkomst al wisten en hoeveel kennis teweeg is gebracht dankzij de bijeenkomst. Daarbij is ook een interview met Van Yperen afgenomen om te achterhalen of naar zijn mening het doel dat hij voor ogen had met de presentatie van het model, bereikt is.

Resultaten

De data die uit de analyse zijn gekomen, worden in deze sectie beschreven. Met deze resultaten wordt getracht om antwoord te geven op de onderzoeksvraag: *"Welke uitwerking heeft het presenteren van het theoretische model van Van Yperen op de deelnemers die naar de 'Delen en Ontwikkelen-reeks' gaan?"* De resultaten zijn per deelvraag geordend. Per deelvraag zijn de uitkomsten aan de hand van de labels beschreven. Als eerst wordt de reactie van de deelnemers op het model en de mate waarin zij met het model aan de slag gaan beschreven. Ten tweede is het concretiseren van de gezamenlijke visie met behulp van het

model beschreven. Ten derde is de bruikbaarheid van het model in de praktijk geanalyseerd. Tot slot is beschreven of het model condities over het hoofd ziet.

De reactie van de deelnemers en de mate waarin zij met het model aan de slag gaan

De reactie van de deelnemers

Over het algemeen werd het model van Van Yperen positief ontvangen, deelnemers herkenden hun gemeente in het model. De meeste deelnemers hadden reeds van het model gehoord, sommigen wisten echter niet dat dit model op deze manier toegepast kon worden.

De deelnemers vonden het fijn dat het een algemeen model was: "Dit model was een soort van kapstok waar je zelf dingen aan kan hangen (Participant 5)". Ook vonden ze het fijn dat elke gemeente het model op maat kan invullen: "Je moet dit op lokaal niveau nog inkleuren. Het is prima dat het een algemeen model is en dat het per regio specifiek gemaakt kan worden (Participant 1)". Het overgrote deel van de deelnemers benoemt dat ze zich door dit model weer bewust werden van het feit dat aanbieders en de gemeente samen verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van de zorg. Daarnaast bleek dat de meeste deelnemers zich ook bewust werden dat het niet om cijfers gaat van de zorg maar om het gesprek en de cijfers van de zorg:

Daar helpt dit model wel bij. Dat je kan uitleggen aan bestuurders of de gemeenteraad dat het een deel is, maar dat het vooral gaat om een gesprek [...] dat je cijfers nodig hebt om dat te voeden maar dat dat niet alles is, sommige [bestuurders] kijken namelijk alleen naar de cijfers en denken dan: 'oh zo is het dus' (Participant 1).

Uit een klein deel van de interviews blijkt echter dat er chaos in het veld is, daarom waren sommige deelnemers van mening dat het niet de juiste tijd zou zijn om nu iets nieuws te introduceren: "We moeten niet te veel in een keer willen veranderen". Daarbij gaven enkele deelnemers aan dat er een praktische vertaalslag miste en dat ze graag nog wat meer hadden ingezoomd op verschillende onderdelen:

Ik heb nu niet zoiets voor dit jaar kan ik het beste dit gaan doen. Ik zal het leuk vinden als we volgende keer een meer praktische vertaalslag kunnen maken, wat kunnen we nu op korte termijn en wat zijn meer lange termijn dingen? (Participant 6)

Volgens Van Yperen is bij sommige deelnemers het kwartje gevallen, bij andere deelnemers twijfelt hij: "Als we meer tijd bij het laatste deel [een rollenspel] van de bijeenkomst hadden, dan waren er meer kwartjes gevallen". Van Yperen kreeg specifieke vragen waar deelnemers graag zijn mening over wilden horen. De deelnemers waren tijdens de bijeenkomst getraind in de meet-, spreek-, en verbeterbeweging. Als ze meer tijd hadden

genomen om zich deze methode aan te leren, hadden ze volgens Van Yperen hun eigen vragen kunnen beantwoorden.

De mate waarin deelnemers met het model aan de slag gaan

Uit de interviews blijkt dat alle deelnemers of al met dit model bezig zijn, of aangeven dat het de volgende stap wordt die ze als gemeente gaan zetten. Sommige deelnemers zijn zich bewust geworden dat ze vaak de meet-, spreek-, en verbeterbeweging, overslaan, waardoor er minder gereflecteerd wordt op hun eigen handelen. Hierdoor vergeten ze dat ze samen met de aanbieders verantwoordelijk zijn voor de verbetering van kwaliteit: "We zijn ons nu bewust geworden dat we het met elkaar [aanbieders en gemeente] moeten doen" (Participant 11). De minderheid van de deelnemers laat in het interview weten dat ze in de toekomst anderen erop aan willen spreken dat je gezamenlijk stuurt op de kwaliteit van de jeugdhulp.

Eén deelnemer benoemt dat ze niet concreet met het model aan de slag gaat, omdat dat niet in haar macht zou liggen:

Concreet weet ik niet of het wel in mijn macht ligt, maar met mijn collega samen dachten we wel dat kunnen wij ook doen. [...] Maar concreet met dit model ga ik denk ik eerst niets doen. Het zal wel zo zijn als ik een keer bij een contract met dit onderwerp bezig ben, dat ik het dan wel op zoek. Om weer even voor mezelf helder te hebben 'hoe dat werkt binnen deze organisatie?'. En ik zou wel kijken wat je daarin, in de samenwerking nog kan verbeteren, als het dan wel in mijn macht ligt (Participant 4).

Weer andere deelnemers willen het model juist aan hun collega's voorleggen met concrete voorbeelden: "Ik wil dit als eerst in detail uitleggen [aan collega's] hoe dit werkt (Participant 5)".

Concretiseren van een gezamenlijke visie

Vóór de bijeenkomst hebben de deelnemers het gevoel dat de algemene visie, zoals die ook geformuleerd staat in de nieuwe jeugdwet, vrijwel hetzelfde zal zijn bij gemeenten en aanbieders. Maar in de praktijk blijkt dat aanbieders en gemeenten andere belangen hebben: "In algemene zin denk ik dat we hetzelfde willen bereiken, maar er zijn wel verschillende belangen. De aanbieder heeft een organisatiebelang en dat belang hebben wij op een andere manier, wij hebben bijvoorbeeld financiële belangen (Participant 2)". Door deze verschillende belangen kunnen aanbieders en gemeenten dus anders handelen. "Als de zorg die we nodig

hebben maar op een goede manier geleverd wordt en we goede afspraken kunnen maken (Participant 7)". De meerderheid van de deelnemers denkt dat door meer samenwerking en meer gesprekken aan te gaan, de gezamenlijke visie beter kan worden bewerkstelligd.

Uit de interviews blijkt dat de deelnemers zich na de bijeenkomst bewuster zijn geworden van het belang van de gezamenlijke visie. Zij zien in dat deze kan helpen bij het nastreven van een betere kwaliteit van de jeugdhulp. Enkele deelnemers zien dan ook in dat de aanbieders al bezig zijn om eerste initiatieven te starten om met andere aanbieders te gaan samenwerken. Daarbij merkt de meerderheid van de deelnemers op dat het contact tussen aanbieder en gemeente goed is, waardoor ze goed op de hoogte gehouden worden. Sommige deelnemers geven echter wel aan dat ze soms tegen de wet aanlopen, bijvoorbeeld wanneer ze gezamenlijk met de aanbieders iets willen uitproberen:

De wijkteams verlenen toegang tot de jeugdhulp maar volgens de wet moet de gemeente alsnog een beschikking afgeven. Dan krijg je dus het effect dat het team besluit wat nodig is, maar die moeten dan nog aan de gemeente een schikking vragen en dan heb je een medewerker die eigenlijk zonder het besluit in te zien, het moet afgeven. Maar volgens de wet moet hij dat motiveren (Participant 4).

De gemeenten hebben voor 2015 een plan opgesteld met daarin een visie voor de transitie en transformatie. Maar volgens het overgrote deel van de deelnemers loopt de uitvoering altijd anders dan het plan is. Hierdoor merken deelnemers dat sommige aanbieders tegen problemen aanlopen waardoor de gemeente hun plan moet aanpassen. Na de bijeenkomst beseffen de meeste deelnemers dat ze dat plan in samenwerking met de aanbieders hadden moeten maken: "Dat is goed aan het model dat we allebei verantwoordelijk zijn. Aanbieders hebben veel inhoudelijke kennis terwijl wij weer andere kennis bezitten waar zij niet snel aan zullen denken (Participant 10)".

Veel gemeenten hebben structureel overleg met aanbieders en komen dus wekelijks of maandelijks bij elkaar. Dit noemen ze een gesprekstafel. Sommige deelnemers benoemen dat ze na de bijeenkomst de visie nog meer gezamenlijk moeten concretiseren, door het gesprek meer aan te gaan en te beseffen dat gemeente en aanbieder samen verantwoordelijk zijn: "Als we dit model allemaal zouden hanteren, dan zouden we allemaal dezelfde taal spreken en zou het concretiseren ook makkelijker gaan (Participant 5)".

Van Yperen hoopt dat aanbieders en gemeenten door het model de visie gezamenlijk kunnen concretiseren. Van Yperen benoemt wel dat het model niet het enige middel is dat gebruikt moet worden; het model reikt aandachtspunten aan, helpt begrippen te plaatsen en

het gesprek te verhelderen. Volgens hem is het echter van meerdere factoren afhankelijk of de visie geconcretiseerd kan worden. Bijvoorbeeld: "Het hangt ervan af of gemeenten hun doelen aanpassen, aan de hand van de analyses over de jeugd. Ze kunnen hiervan op de hoogte blijven door middel van focusgesprekken met professionele organisaties". Van Yperen merkt dat die focusgesprekken vaak niet plaatsvinden. Maar met behulp van dit model is het makkelijk uit te leggen waarom die gesprekken juist wel belangrijk zijn en wat het doel daarvan is. Door dit model onder de aandacht te brengen, worden gemeenten en aanbieders bewust van het gezamenlijke doel en van het belang dat doel na te streven.

Bruikbaarheid van het model voor de praktijksituatie

Vóór de bijeenkomst

De meerderheid van de deelnemers laat weten dat hun gemeente een overlegtafel heeft, dit is een praktisch voorbeeld wat uit het model voort had kunnen komen. Echter geven enkele deelnemers aan dat de aanbieders bij de overlegtafel nog te weinig initiatief nemen en dat de overlegtafels structureler moeten voorkomen.

Het model van Van Yperen laat zien dat aanbieders meer moeten gaan samenwerken met gemeenten, maar ook dat aanbieders onderling meer moeten gaan samenwerken. De meeste deelnemers zeggen dat de samenwerking met en tussen de aanbieders steeds meer op gang komt en dat ze steeds meer initiatief laten zien:

Aanbieders onderling hebben namelijk een overleg opgestart in onze regio waarin ze complexe casussen bespreken die in eerste instantie niet geplaatst kunnen worden of buiten de regio vallen. Dan gaan ze gezamenlijk kijken: 'hoe kunnen we dit kind in onze regio houden?' en dan een oplossing vinden, dus dat is denk ik wel een klein succesje al (Participant 1).

Daarbij vindt de meerderheid van de deelnemers dat de lijntjes tussen hen en de aanbieders kort zijn: "Ik word op de hoogte gehouden door wekelijkse afspraken, we hebben iedere maandag een teamoverleg met daarin een terugkoppeling naar wat er allemaal speelt (Participant 5)".

Het model gaat ervan uit dat aanbieders moeten veranderen. Maar deelnemers merken dat aanbieders dat soms moeilijk vinden: "Ze [aanbieders] moeten nog meer het idee krijgen dat ze dit samen moeten doen met de gemeente. En dat ze niet naar de gemeente moeten kijken voor de oplossingen, maar dat ze zelf meer initiatief nemen (Participant 11)". Daarbij moeten de aanbieders volgens enkele deelnemers grote veranderingen ondergaan en soms hun

eigen principiële belangen aan de kant zetten. Ze moeten namelijk onderling samenwerken, ongeacht of ze het met de werkwijze van de andere aanbieder eens zijn.

Na de bijeenkomst

De meerderheid van de deelnemers vindt het model heel algemeen, waardoor het bruikbaar is voor de meeste situaties. Deelnemers kunnen het zelf vertalen naar hun eigen praktijk. "Ik denk dat dit helpt om helder te krijgen hoe je het zou kunnen aanpakken. Maar je moet er zelf een vertaling naar gaan maken. Welke stappen willen we maken in het jeugd domein?".

Enkele deelnemers denken dat het model te realiseren is, als iedereen de structuur van het model kent. Het model geeft namelijk de structuur weer, waar de deelnemers vóór de bijeenkomst nog op zoek naar waren. Volgens het model zouden aanbieders en gemeenten met elkaar in gesprek moeten gaan met daarbij de cijfers van de jeugdhulp als ondersteuning. Zowel het gesprek aangaan als daarin de ondersteuning van cijfers gebruiken, gebeurt volgens deelnemers nog niet voldoende. Toch wordt er gedacht dat het wel te realiseren is in de praktijk. Volgens de meeste deelnemers is het namelijk een kwestie van bewustwording. En daar draagt het model goed aan bij:

De meet-, spreek-, verbeterbeweging is heel belangrijk. Dat moet je gewoon met elkaar doen. We hebben even in het jaar gezeten van: 'nou ja de ander [aanbieder] moet maar komen met innovatieve gedachte'. We zijn nu weer bewust geworden dat we het met elkaar moeten doen. En dat we elkaar aanspreken en zorgen dat ze het over de goede dingen hebben (Participant 6).

Echter zijn enkele deelnemers nog niet in dat stadium: "Wij zijn nog niet in dat stadium, maar we zouden misschien hierover wel later een gesprek voeren met de aanbieders (Participant 2)".

Bovendien lijkt de bruikbaarheid van het model samen te hangen met de functie die de deelnemer inneemt in de gemeente:

Ik kan het model minder toepassen want ik heb een beperkte macht, ik denk dat het meer een visie is en dat je er als leidinggevende beter iets mee kan. Dat je namelijk met zijn allen een gezamenlijke visie wilt na streven en dat je dit als uitgangspunt hebt. Als je dit in je eentje gaat doen bereik je er niets mee, dat gevoel heb ik heel erg. Wat kan ik nou doen? Je neemt het natuurlijk wel mee als achtergrondinformatie voor een discussie bijvoorbeeld. Ik denk dat ze deze visie allemaal wel ondersteunen. Maar als je dit met zijn allen helder hebt, dan heb je meer richtingsgevoel (Participant 4).

Een deelnemer met een leidinggevende functie, zegt juist dat hij het model wel aan anderen wil overbrengen: "Ik ga hier op het stadhuis zelf het model in detail bespreken en uitleggen, om mijn collega's eigenlijk dat hele proces, van begin af aan, in mee te nemen (Participant 5)".

Volgens Van Yperen is het model voor algemene structurering van vragen bruikbaar voor verschillende praktijksituaties. Daarbij merkt Van Yperen op dat er een verbeterpunt voor gemeenten is; als de gemeenten voorzieningen treffen, zouden ze meer naar de outcome en naar de meet-, spreek-, en verbeterbeweging moeten kijken. Echter schijnt de praktijk erg bewegelijk te zijn en zijn er veel vraagstukken. Daar kan dit model niet specifiek bij helpen. Van Yperen benoemt dat verschillende regio's verschillend inkopen, daarom wil hij in een bijeenkomst niet specifiek op één regio ingaan. Dat zou namelijk ten koste gaan van aandacht van de andere deelnemers.

Conditie die het model over het hoofd ziet

Over het algemeen vinden de deelnemers niet dat het model condities over het hoofd ziet. Zoals al eerder beschreven, vonden ze het een algemeen model waar iedereen zijn eigen invulling aan kon geven. "Je kreeg een totaalbeeld, van hoe alles samenhangt. Ik vind dit soort dingen altijd heel handig voor het overzicht. Een helicopterview, heel vaak zoom je in op iets. [...] Hierdoor besef je dat je het als geheel moet bekijken (Participant 7)".

De meerderheid van de deelnemers vindt dat het model precies op tijd komt, omdat de volgende stap die ze gaan maken in de richting van een gezamenlijke visie is: "In die zin komt het model op tijd, want het laat de volgende stap zien, het biedt je structuur aan. Goed om er aan te denken hoe het ook alweer werkt (Participant 2)". Echter vonden enkele deelnemers het jammer dat er niet meer voorbeelden werden besproken, omdat ze daar behoefte aan hadden gehad: "Ik zou het leuk vinden als we volgende keer een meer praktische vertaalslag kunnen maken (Participant 3)".

"We mogen best wel wat voorbereiden voor de bijeenkomst en dan meer naar de bodem gaan tijdens de bijeenkomst (Participant 8)". Deze deelnemers hadden gehoopt op meer concrete opdrachten tijdens en na de bijeenkomst, zodat ze beter wisten wat ze nu op korte en lange termijn konden gaan doen. Daarbij had een aantal deelnemers ook gehoopt op een concrete opdracht waar ze zelf in het werkveld mee aan de slag hadden gekund. Daarnaast hadden sommige deelnemers het idee dat het wel erg op jeugd gericht was en dat WMO onderbelicht bleef.

Uit het interview met Van Yperen blijkt dat hij zelf denkt dat er weer een ander theoretisch model komt, op het moment dat blijkt dat iets over het hoofd is gezien. Daarbij heeft Van Yperen ook niet de ambitie om met dit model alle vraagstukken aan te pakken.

Daar is, volgens hem, meer specificering voor nodig. Dit model is op hoofdlijnen handig als kapstok, maar daarna moet er meer de diepte ingedoken worden met specifiekere materialen, die beter aansluiten bij specifiekere vraagstukken.

Conclusie & Discussie

Door middel van vier onderzoeksvragen heeft dit onderzoek inzicht verkregen in welke uitwerking het model van Van Yperen over kwaliteitssturing in de zorg heeft op deelnemers van de 'Delen en Ontwikkelen'-reeks. De onderzochte deelvragen gingen over de reactie van deelnemers op het model. Er werd gekeken of ze met het model aan de slag gingen, naar het concretiseren van de gezamenlijke visie, de bruikbaarheid voor de praktijksituatie en of het model condities over het hoofd ziet.

Over het algemeen waren de reacties van de deelnemers positief over het model, ze vonden het een fijn overzicht van de huidige situatie en herkennen hun gemeente hier ook in. Bovendien werden ze zich bewust dat het om cijfers én het gesprek gaat. Sommigen vonden het echter jammer dat er niet meer voorbeelden waren en dat er niet praktisch werd besproken wat er op dat moment binnen de organisatie gedaan zou kunnen worden. De meerderheid van de deelnemers gaat - weliswaar op verschillende manieren - aan de slag met het model; de één gaat het uitleggen aan zijn collega's, terwijl de ander juist aan de slag gaat met de aanbieders. Dat de gemeenten hiermee op verschillende manieren aan de slag gaan, kan volgens Justi & Gilbert (2002) te maken hebben met een verschil in voorkennis. Uit deze constatering blijkt dat een model bij een zo breed mogelijke voorkennis moet aansluiten, zodat de gebruikers van het model het gevoel hebben dat het model aansluit bij hun eigen voorkennis.

Na de bijeenkomst zijn de meeste deelnemers bewuster geworden dat het nastreven van de gezamenlijke visie bijdraagt aan het verhogen van de kwaliteit van de jeugdhulp. Deelnemers zouden in de toekomst hun plannen samen met de aanbieders moeten gaan maken. Door deze samenwerking kunnen gemeenten en aanbieders gezamenlijk bedenken tegen welke wet ze zullen aanlopen en hoe ze in bepaalde situaties met die wet om kunnen gaan. Deelnemers beseffen dat het vruchtbaar is als er één taal gesproken wordt. Hoe meer mensen dit model dus begrijpen en hanteren, hoe beter een gesprek gevoerd kan worden. Het model van Van Yperen lijkt daarmee een vertaling te ondersteunen tussen wetenschappelijke en praktijkkennis (Glasgow, Lichtenstein & Marcus, 2003). Het gat tussen praktijk en kennis wordt kleiner en daardoor zou er beter samengewerkt kunnen worden (McIntyre, 2005).

Doordat het model van Van Yperen een algemeen model is, werd het bruikbaar gevonden voor de meeste praktijksituaties. Ten eerste omdat deelnemers het zelf kunnen vertalen naar hun eigen praktijksituatie en ten tweede omdat deelnemers inschatten dat het te

realiseren valt wanneer het model door veel mensen gekend en gebruikt wordt. Het model sluit namelijk goed aan bij de huidige situatie. Wel lijkt de bruikbaarheid van het model samen te hangen met de functie in een gemeente: iemand die meer macht heeft in de gemeente, heeft het gevoel dat het model bruikbaar is dan iemand die deze macht minder heeft. Volgens Biesta (2010) zou dit model effectief zijn, omdat het makkelijk overgenomen kan worden door praktijkmedewerkers en gemeenten. Bovendien kan het model toegepast worden op veel praktijksituaties. Echter is het belangrijk om te beseffen dat het van iemands functie afhangt of degene het gevoel heeft iets met het model te kunnen bereiken. Wanneer het model gepresenteerd wordt, is het daarom raadzaam om hier rekening mee te houden. Dit is ook wat McIntyre (2005) stelt: Als er rekening gehouden wordt met de bewegingsruimte die men heeft, is er een grotere kans op een goede aansluiting en dus op een makkelijkere implementatie.

Over het algemeen zijn er geen condities over het hoofd gezien in het model. Alle deelnemers vinden het een handig overzicht van de huidige situatie. Door het model wordt het besef gecreëerd dat er naar het geheel gekeken moet worden en dat iedereen dezelfde visie zou moeten hebben. Het model komt volgens de meeste deelnemers op het juiste tijdstip in het proces, omdat dit precies is waar ze nu moeilijkheden ondervonden. Wel vonden deelnemers het jammer dat er weinig voorbeelden waren en hadden ze gehoopt op meer concrete opdrachten tijdens de bijeenkomst. Doordat er weinig voorbeelden waren kan het zijn dat het model te complex blijft voor de deelnemers. Waarschijnlijk wordt de werkelijkheid in zo'n geval goed beschreven, maar is het minder transparant voor de deelnemers omdat ze er een minder concreet idee bij krijgen. Volgens Barendregt (2007) kan het zijn dat het model hierdoor minder snel overgenomen wordt in de praktijk. Volgens Van Yperen is dit model echter een hulpmiddel om bewust te worden van de huidige situatie. Als daar consensus over is, kan van daaruit de discussie worden aangegaan over de invulling. De visie van Van Yperen op dit model sluit aan bij wat Justi & Gilbert (2000) stellen, namelijk dat een theoretisch model een hulpmiddel zou moeten zijn om wetenschappelijk denken en onderzoek concreter te maken. Oftewel dat een theoretisch model een schematische weergave is van de werkelijkheid. Als het model van Van Yperen geen schematische weergave van de werkelijkheid zou zijn, zou er dus een nieuw model moeten komen.

Door middel van deze deelvragen kan de hoofdvraag beantwoord worden: *"Welke uitwerking heeft het presenteren van het theoretische model van Van Yperen op de deelnemers die naar de 'Delen en Ontwikkelen'-reeks gaan?"*. De uitwerking van het model is over het algemeen positief op de deelnemers. De deelnemers herkennen hun praktijksituatie in delen

van het model en in het gehele model, er zijn echter wel individuele verschillen. Het doel van het model lijkt bereikt te zijn, namelijk een overzicht creëren dat als middel gebruikt kan worden om meer inzicht te krijgen in de huidige situatie. Daarbij is bewustwording gecreëerd over hoe de huidige situatie in elkaar zit en over het feit dat gemeenten en aanbieders samen verantwoordelijk zijn voor een goede kwaliteit van de jeugdhulp.

Bij dit onderzoek kunnen echter wel een paar kanttekeningen geplaatst worden, daarom moeten de resultaten met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden met betrekking tot de betrouwbaarheid en methodologie. De deelnemers die voor en na de bijeenkomst zijn geïnterviewd, zijn niet allemaal dezelfde. In de voormeting zijn andere mensen geïnterviewd dan in de nameting. Er was verschil met betrekking tot geslacht, functie en visie. Hierdoor is het mogelijk dat er in de voormeting een ander soort input is verkregen dan in de nameting. Een andere kanttekening die geplaatst kan worden heeft te maken met dat Van Yperen de presentatie heeft gegeven. Van Yperen heeft het model bedacht en weet er daarom veel van af. Het is daarom niet zeker dat de presentatie dezelfde uitwerking zou hebben, als iemand anders hem zou geven. Dit zou een gevolg kunnen hebben voor de betrouwbaarheid van het onderzoek. Een laatste kanttekening die bij dit onderzoek geplaatst kan worden, is dat het vanuit de systeemwereld benaderd is. Hierdoor is er vooral gekeken naar de aanbieders en de gemeenten en minder naar welke plek cliënten in dit model innemen en hoe zij kunnen bijdragen aan het verhogen van de kwaliteit van de jeugdhulp.

Naar aanleiding van dit onderzoek kunnen er ook aanbevelingen gedaan worden voor vervolgonderzoek en voor de praktijk. In de toekomst kan er onderzocht worden of beleidsambtenaren daadwerkelijk met dit model aan de slag gaan. Er kan onderzocht worden of dit model daadwerkelijk voor meer bewustwording heeft gezorgd in de praktijksituatie en of het daadwerkelijk meehelpt om in de praktijk beter samen te werken. Daarbij kan er in vervolgonderzoek gekeken worden naar hoeveel invloed het heeft wie het model presenteert. Daarnaast is een aanbeveling voor vervolgonderzoek om naast aanbieders en gemeenten ook de cliënt bij dit onderzoek te betrekken. In dit onderzoek is gevraagd naar de samenwerking tussen aanbieders en gemeenten, maar de cliënt speelt hier ook een rol in. Door de cliënt te betrekken in het onderzoek, kan een completer beeld geschetst worden in wat voor mate het model bruikbaar is in de praktijk. Een andere aanbeveling voor toekomstige presentaties is om het model meer uit te diepen aan de hand van één voorbeeld. Het blijkt namelijk dat deelnemers veel behoefte hadden aan concrete voorbeelden. Daarbij kan het handig zijn als het NJi en Movisie een verdiepingscursus creëren, waar bijvoorbeeld groepen worden samengesteld die dezelfde soort functie hebben. Op deze manier kan concreter ingegaan

worden op de problemen van deze deelnemers. Tot slot lijkt het model dezelfde voordelen te hebben als een beleidsentrepreneur. Het model zorgt namelijk voor ondersteuning bij een vertaling tussen wetenschappelijke kennis en praktijkkennis. Een aanbeveling voor gemeenten is daarom om dit model te gebruiken als beleidsentrepreneur. Het model wordt namelijk goed herkend en is gemakkelijk in te zetten.

Referentielijst

- Barendregt, J. J. (2007). Analyse met behulp van modellen. In T. Plochg, R. E. Juttman, N. S. Klazinga, & J. P. Mackenbach (Eds), *Handboek Gezondheidszorgonderzoek* (167-174). Houten: Bohn Stafleu van Loghum
- Biesta, G. J. J. (2010). Why 'what works' still won't work: From evidence-based education to value-based education. *Studies in Philosophy and Education*, 29, 491-503. doi:10.1007/s11217-010-9191-x
- Boeije, H. (2010). *Analysis in qualitative research*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Dalen, A. van (2012). *Zorgvernieuwing. Over anders besturen en organiseren*. Den Haag: Boom Lemma
- Glasgow, R. E., Lichtenstein, E., & Marcus, A. C. (2003). Why don't we see more translation of health promotion research to practice? Rethinking the efficacy-to-effectiveness transition. *American Journal of Public Health*, 93, 1261-1267. doi:10.2105/AJPH.93.8.1261
- Hammersley, M. (2005). Is the evidence-based practice movement doing more good than harm? Reflections on Iain Chalmers' case for research-based policy making and practice. *Evidence & Policy: A Journal of Research Debate and Practice*, 1, 85-100. doi:10.1332/1744264052703203
- Hoeijmakers, M., Leeuw, E. de, Kenis, P. & Vries, N. K. de. (2007). Lokale gezondheidsbeleid: Een beleidsentrepreneur voor integraal beleid. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 85, 43-46. doi:10.1007/BF03078594
- Jeugdwet (2015). Artikel 2.3.1. <http://wetten.overheid.nl>. Geraadpleegd op 02-03-2016.
- Jeugdwet (2015). Artikel 2.1 <http://wetten.overheid.nl>. Geraadpleegd op 02-03-2016.
- Justi, R. S., & Gilbert, J. K. (2002). Science teachers' knowledge about and attitudes towards the use of models and modelling in learning science. *International Journal of Science Education*, 24, 1273-1292. doi:10.1080/09500690210163198
- Kolk, J. van der. (2014). Verschillende gemeenten, verschillende belangen. SOMSAM magazine. Verkregen op www.tg.nl/somsam
- McIntyre, D. (2005). Bridging the gap between research and practice. *Cambridge Journal of Education*, 35, 357-382. doi:10.1080/03057640500319065
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2010). *Welzijn nieuwe stijl*. Den Haag: Ministerie van VWS
- Movisie. (2016). <http://movisie.nl>. Geraadpleegd op 05-03-2016

- Nederlands Jeugd instituut. (2013). *Sociale wijkteams in ontwikkeling: Inrichting, aansturing en bekostiging*. Verkregen van <http://www.nji.nl/nl/Sociale-wijkteams-in-ontwikkeling.pdf>
- Nederlands Jeugd instituut. (2016). Jeugdwet. <http://nji.nl/jeugdwet>. Geraadpleegd op 29-02-2016
- Nederlands Jeugd instituut. (2016). <http://nji.nl>. Geraadpleegd op 05-03-2016
- Nederlands Jeugd instituut (2016). Uitnodiging 'Delen en Ontwikkelen'-reeks. Geraadpleegd op 06-03-2016
- Pommer, E., Kempen, H. van, Sadiraj, K. (2011). *Jeugdzorg in groeifase: Ontwikkelingen in gebruik en kosten van de jeugdzorg*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2012). *Ontzorgen en normaliseren. Naar een sterke eerstelijns jeugd- en gezinszorg*. Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Vries, M. de & Kossen, J. (2015). *Zó werkt de Zorg in Nederland*. Nederland: VvAA en De argumentatiefabriek.
- Yperen, T. van, Bakker, K., Wilde, E.J. de. (2013). *Transformeren met beleid. Maatschappelijke resultaten, kwaliteitsindicatoren en ombouwscenario's transformatie*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Yperen, T. van. (2013). *Met kennis oogsten, monitoring en doorontwikkeling van een integrale zorg voor jeugd*. Rijksuniversiteit Groningen (Oratie). Utrecht: Nederlands Jeugd instituut
- Yperen, T. van. (2015). *Kwaliteitsmodel ter behoeve van binnenlands besturen*. Powerpoint Presentatie, 15-11-2015, Verkregen van NJi, niet gepubliceerd.

APPENDIX A

Vragen voor telefonische intake

1. Welke rol/taak hebt u t.o.v. beleidsontwikkeling Jeugdhulp/Wmo, kwaliteit, inkoop en bekostiging?
2. Wie vervullen er t.a.v. kwaliteit verder een rol binnen het gemeentelijk apparaat? (ook vragen naar rol GGD)
3. Wat zijn issues of vragen die u hebt bij het sturen op kwaliteit, vanuit opdrachtgeverschap en bekostiging?
4. Wat wilt u leren of ontwikkelen?
5. Waar bent u tevreden over / trots op? Wat wilt u daarover delen met anderen?
6. Is de inkoop van Wmo en Jeugdhulp samengebracht of krijgt die apart vorm?
7. Welke bekostigingsvormen hanteert u, waarvoor?
8. Welke inkoopmodellen hanteert u, waarvoor?
9. Werkt u samen met andere gemeenten? Zo ja, welke, aantal inwoners? Waar richt de bestuurlijke samenwerking zich op? En waar de ambtelijke samenwerking? Zijn er convenanten gesloten? Mogen die gedeeld worden? Idem: overeenkomsten?

APPENDIX B

Topic Lijst interview voor de bijeenkomst

Er worden geen namen genoemd, het interview wordt (als er toestemming is gegeven) opgenomen zodat er makkelijker een verbatim getypt kan worden). Het observatieschema wordt vooraf het interview nog een keer gekeken, zodat er per gemeente ook nog specifiekere vragen gesteld kunnen worden.

1. samenwerking

- a. Werken jullie samen met instellingen/aanbieders?
- b. Hoe verloopt de samenwerking met instellingen/aanbieders?
- c. Wat zijn verbeterpunten? Wat gaat er goed?
- d. Hoe zouden jullie idealiter samenwerken?
- e. Hadden jullie van te voren (voor de transitie en transformatie) een plan hoe jullie samenwerking eruit zag? Waarom wel of niet en hoe zag die er uit?

2. Gezamenlijke visie

- a. Sluit jullie visie (als gemeente) aan bij instellingen/aanbieders waarmee je samenwerkt?
- b. Wat vind u van het idee dat de gezamenlijke visie (tussen aanbieder en gemeente) concreter moet voor een betere samenwerking? Hoe ziet u dat voor u?
- c. Hoe kopen jullie in?
- d. Belonen jullie aanbieders als ze beter met elkaar samenwerken?

Functie:

Gemeente:

Afdeling:

Afnamecondities

a. Datum

b. Locatie en omgevingsfactoren

Algemene indruk

APPENDIX C

Topic Lijst interview na de bijeenkomst

1. Model van Van Yperen

- a. Wat vond u van de bijeenkomst?
- b. Wat vond u van de sturingsvisie kwaliteit van Van Yperen? En de meet- spreek en verbeterbeweging? Bent u het ermee eens?
- c. (Begreep u het model helemaal? Wat wel en wat niet?)
- d. Sluit het model bij uw gemeenten aan? Hoe herkende u uw gemeente hierin?
- e. Deed uw gemeente hier al iets mee? Wat dan?
- f. Hoe zou uw gemeente met het model iets kunnen doen?
- g. Gaat uw gemeente naar aanleiding van de D&O reeks hier iets mee doen? Waarom wel of niet?
- h. Heeft u naar aanleiding van het model het gevoel dat jullie andere ideeën hebben gekregen om samen te werken met de aanbieders? Waarom wel of waarom niet?
- i. Kijkt u naar aanleiding van het model anders tegen de samenwerking aan?
- j. Geeft het model volgens u de praktijk goed weer? Waarom wel of waarom niet?
- k. (Gaat u aan de hand van dit model de doelen concretiseren? En (anders) om de tafel zitten met aanbieders?)

APPENDIX D

Topic Lijst interview Van Yperen

Er worden geen namen genoemd, het interview wordt (als er toestemming is gegeven) opgenomen zodat er makkelijker een verbatim getypt kan worden). Het observatieschema wordt vooraf het interview nog een keer gekeken.

1. Vooraf:

- a. Wat had je verwacht van de D&O reeks, wat dacht je er uit te halen?
- b. Had je verwacht dat de doelen van het model van Van Yperen behaald zouden worden? Waarom wel of niet?

2. Model van Yperen

- a. Zijn de doelen behaald van het model?
- b. Welke doelen zijn behaald, volgens jou?
- c. Hoe zijn deze doelen behaald?
- d. Ben je tevreden met de uitkomst van deze reeks?
- e. Wat had je niet verwacht?

2. 'Delen en Ontwikkelen'-Reeks

- a. Zijn de doelen behaald van D&O-reeks?
- b. Welke doelen zijn behaald, volgens jou?
- c. Hoe zijn deze doelen behaald?
- d. Heeft de D&O reeks bijgedragen aan de overdracht van het model van Yperen? waarom wel of niet?

Afnamecondities

- a. Datum
- b. Locatie en omgevingsfactoren

Algemene indruk